

De volhouders op super8-smalfilm

Smalfilm is nog niet dood.

Jan en alleman pakken nu de videocamera. Maar vooral professionals houden super8-film nog in leven.

DOOR ERIK VAN DER MEER

Wie verkoopt er nu zijn van herinneringen doordrenkte fotoalbum? Toch heeft Wim van der Aar een verzameling van ruim drieduizend amateurfilms vol private familiebeelden en 'dagboekachtige' opnamen, bewegende fotoalbums dus, die hij heeft opgehaald of gekocht op rommelmarkten.

Moet met echtscheidingen of sterfgevallen te maken hebben. Maar net zo waarschijnlijk is het dat de vorige eigenaar zijn/haar smallfilms heeft laten overzetten op video, veronderstelt Van der Aar. Daar kunnen weer twee redenen voor zijn geweest. Een videotje laat zich gemakkelijker bekijken dan een spool vol smalfilm: scherm opzetten, projector aansluiten, film inspoelen, scherper stellen, kamerverlichting uit.

De tweede reden kan zijn geweest om de nostalgische familiebeelden (zonnige vakanties, eerste stapjes van de dochter) op die iel ogende 8-millimeterfilm veilig te stellen voor de toekomst en te beschermen tegen de tand des tijds. Wat een misvatting, aldus Frank Bruinsma. Super8-films zijn veel langer houdbaar dan magnetische videobandjes en hoogstwaarschijnlijk ook langer dan de nieuwste digitale dvd's. Mits zorgvuldig bewaard halen deze films gegarandeerd de vijftig jaar. Terwijl de mensen die ze al in de jaren tachtig op video hadden laten overzetten, nu al de eerste tekenen van verval en bederf kunnen constateren. Dat had de fotovakhandel er niet bij gezegd.

Met zijn 'S8 Reversal Lab' in Rotterdam is Frank Bruinsma in zijn eentje nog een soort kenniscentrum voor smalfilm. Moeten er nog filmpjes worden ontwikkeld (jawel, videobandjes kun je ter plekke bekijken, maar super8-filmpjes moeten eerst worden ontwikkeld)? Dan zijn er voor Nederlanders daarvoor

Filmen op super8, bestaat dat nog in deze tijd van digitale videocamera's?

slechts enkele adressen: het wereldconcern Kodak, Frank Bruinsma, en Jean Paul Sens in Amsterdam. (Die ontwikkelt uitsluitend zwartwitfilm, kijk op www.supersens.nl).

Kodak produceert nog steeds zes verschillende soorten 8 mm-smalfilm, vier voor kleur, twee voor zwart-wit. Slechts één daarvan wordt ook nog door Kodak ontwikkeld in zijn enige overgebleven ontwikkellaboratorium in Zwitserland. Voor de overige vijf soorten moeten smallfilms naar Frank Bruinsma.

'Video killed super8'? Ja en nee. De biotechnologie voor smallfilms dateert nog van voor de Tweede Wereldoorlog. De doorbraak naar de massamarkt kwam echter pas midden jaren zestig goed op gang, toen Kodak het super8-systeem lanceerde, 8 mm-smalfilm in een gebruiksvriendelijke cassette, daarna gecompliceerder door het single8-systeem van Fuji (zelfde perforatie en filmbreedte, maar in een andere cassette). De hoogtijdagen lagen in de jaren tachtig. Super8 was toen nog een massamarkt voor de gewone consument. Wat de mensen nu met video doen, het vastleggen van de mooie momenten in het eigen leven, deden ze toen op smalfilm. Aanvankelijk op 'stomme' films

Frank Bruinsma in zijn super8-ontwikkellaboratorium

FOTO: ROGER DOHMAN

zonder geluid (afgezien van de ratelende projector), later met geluid (hoewel dat flink wat oefening, handigheid en techniek vergde).

Voor professionals

Toen kwam de videocamera. De gemiddelde consument was snel overtuigd. Op een moderne videocamera kun je meteen zien wat je hebt opgenomen, het bekijken op de tv is aanzienlijk comfortabeler, en een videobandje van 30, 60 of 90 minuten was veel goedkoper. En super8-film kostte bijna 25 gulden per cassette van 15 meter, goed voor drie minuutjes, oftewel 250 gulden voor een vakantiefilm van een halfuur. In korte tijd was alles wat met smalfilm te maken had uit de fotovakhandel verdwenen. En op één na, de Franse firma Beaulieu, zijn alle producenten van camera's en projectors failliet gegaan of ermee gestopt. Bauer, Eumig, Nizo Braun? Ze bestaan niet meer. Vraag een fotohandelaar met jong personeel naar super8, en ze zullen zeggen dat het niet

meer bestaat. Ofwel omdat ze niet beter weten, aldus Bruinsma, of omdat er toch geen handel meer in zit.

Is super8-smalfilm inderdaad helemaal dood? Nee dus, want Bruinsma leeft er nog van. En Kodak produceert en levert nog steeds de filmpjes. Maar het is overduidelijk geen consumentenmarkt meer. Wat niet wegneemt dat Bruinsma nog honderden klanten heeft, voor wie hij met eigen receptuur aan chemicaliën de belichte filmpjes ontwikkelt. Behalve de nog het meest verkochte Kodachrome 40-filmpjes, waarvan het ontwikkelen nogal complex is en die daarom nog naar Kodak zelf in Zwitserland moeten worden opgestuurd (en dan pas na zo'n vier weken weer terugkomen). Zijn klantenkring is een mix van nostalgische, maar ook enthousiast gebleven amateur-cineasten (die geen huisje-boompje-beestje films) en vooral professionals.

Professionals? Voor een filmsysteem dat menig amateurisme doet denken? Alweer een misverstand, aldus Frank Bruinsma. Super8 biedt veel meer

kwaliteit (scherper, meer contrast, subtielere (kleur)nuances) dan de 'keiharde en kale' videorecorders met hun beperkte aantal beeldlijnen. Dat is waarom beroeps mensen in de audiovisuele wereld af en toe nog steeds op super8 filmen. Om overigens daarna het filmmateriaal via de geavanceerde 'Telecine'-techniek wel op video over te zetten.

Voorbeelden uit de wereld van super8-ficionados. Wim van der Aar gebruikt super8 deels professioneel, deels privé. Hij werkt in de reclamebranche en kiest super8 af en toe voor tv-commercials, zoals voor de Postbank. Hij zoekt dan naar 'ruwe, graffiti-achtige' beelden. 'Daarvoor is 35 mm-film te scherp en te mooi.' Zelf filmt hij dan weer hoe de commercial wordt opgenomen: 'The making of...'. En thuis filmt hij vooral zijn zoontje. Die drieduizend films van andere die hij heeft verzameld, vormen een waardevol 'stuk sociale geschiedenis'. Er zitten opnamen bij die de trouwerij van koningin Wilhelmina of de intocht van de Beatles uit een heel andere hoek laten

ROMMELMARKTEN EN VEILINGEN

Kodak is nog het enige wereldmerk dat super8-film levert, maar er zijn hiervoor ook nog twee andere, alleen bij kenners bekende adressen: Pro8MM in de VS en Kahl Film & TV Service in Duitsland. Beide firma's betrekken hun plastic cassettes via Kodak, en vullen die met eigen filmemulsies (die meestal uit ruwe rollen van 110 cm breed worden gesneden). Die emulsies komen dan ook weer van Kodak. Maar ook van twee andere producenten: Svema uit de Oekraïne of Fomapan uit Tsjechië. Fujifilm uit Japan schijnt ook nog single8-materiaal te leveren, maar het is moeilijk dat naar Europa te halen: wel nog te koop bij de firma Andec in Berlijn.

Nieuwe camera's en projectors worden uitsluitend nog door de Franse Beaulieu gemaakt, die echter volledig op de professionele toer is gegaan. Zo'n nieuwe camera kost duizenden euro's. Wie dat er niet voor over heeft, is aangewezen op rommelmarkten en veilingen op internet. Opvallend genoeg is er uit vooral Duitsland nog wel aanbod aan onderdelen, zoals projectielampjes, die meestal als eerste kapot gaan. Een betrouwbare adres daarvoor, aldus Frank Bruinsma, is Wittner Kino-techniek in Hamburg.

zien dan het bekende Polygoon-journaal.

Herman Verhagen begon pas zes jaar geleden met filmen op super8, dus op het moment dat smallfilmen door de gewone consument al ernstig op z'n retour was. De reden lag vooral bij geldgebrek. Een videocamera was duur, voor monteren had hij eigenlijk ook een computer nodig, maar op de rommelmarkt kon hij voor een tientje een gebruikte super8-camera plus een projector op de kop tikken. Smalfilm had daarnaast ook een praktisch voordeel. Hij is vooral geïnteresseerd in animatiefilmpjes van kleifiguurtjes, die beeldje voor beeldje worden opgenomen. De 'stop motion'-techniek in een super8-camera is gemakkelijker en levert mooiere resultaten dan een videocamera.

Beelden van vroeger

Ton Stuiver is niet alleen voormalig voorzitter van de Haagse Filmliga en amateur-cineast, dat wil zeggen dat hij films maakt met een kop en een staart, maar ook een verzamelaar van camera's en films. In zijn speciaal ingerichte garage heeft hij enkele duizenden 16 mm-films staan, voornamelijk oude bedrijfsfilms en films die werden afgedankt door filmverhuurkantoren. Die draait hij regelmatig in bejaardencentra, waar het publiek smult van de beelden 'van vroeger'. Voorts is hij actief als operator in een filmhuis in Delft en Hoofddorp. In zijn garage bewaart hij ook zestien 8 mm-films. Die van het merk Nizo vindt hij het mooist, die van Bauer hebben een deel van hun functie verloren. Want daarmee kan 'live' ook geluid worden opgenomen (in plaats van dat het achteraf wordt toegevoegd).

Maar helaas, sinds een jaar of negen levert Kodak geen geluidsfilm meer. Dat heeft met het milieu te maken, aldus Bruinsma. Hiervoor moest in de fabriek een magneetspoor aan de filmemulsie worden gelijmd, en die lijn was nogal vervuillend. Dat Kodak nog steeds super8-films levert aan een sterk afgekalde markt, is misschien verbazingwekkend. Het concern verdient er niets meer aan, veronderstelt ook Bruinsma. Hij vermoedt dat Kodak hiermee aan jonge mensen in het audiovisuele vak de boodschap wil meegeven dat ze niet per se zijn veroordeeld tot video. Zodat ze later naar de professionelere 16 mm- en 35 mm-film groeien, die nog wel volop leeft.

www.super8.nl